

Nytt kvalitetsregister i alderspsykiatrien

Psykiske lidelser som depresjon, angst og demens er vanlig hos eldre, men vi har mangelfull kunnskap om både diagnostikk og behandling av denne pasientgruppen. For å bedre kvaliteten på helsetilbudet til alderspsykiatriske pasienter er det nå etablert et forskningsnettverk og et kvalitetsregister.

De vanligste psykiske lidelsene i eldre år er depresjon, angst og demens. I Norge er ca. 150 000–170 000 personer over 70 år rammet av en av disse tilstandene. Av disse har om lag 40 % en alvorlig depressiv lidelse, 25 % har demens med alvorlige atferdsforstyrrelser, mens de resterende pasientene enten har invaliderende angst eller psykotisk lidelse (1). Denne fordelingen har vært stabil de siste årene. Vi vet av erfaring at praksis for utredning og behandling i alderspsykiatrien varierer. Retningslinjer for ulike sykdommer i psykiatrien finnes, men disse omtaler ikke eldre pasienter spesielt. For eksempel har Helsedirektoratet nylig utgitt retningslinjer for behandling av depresjoner (2). De eldre, med sine spesielle problemer, er knapt nok nevnt. Folkehelseinstituttet har også utgitt en publikasjon om psykiske lidelser der de eldre heller ikke er inkludert, utover en omtale av demens på noen få linjer (3). Våre kunnskaper om hva som er god utredning og behandling av alvorlig psykisk syke eldre er mangelfull.

Utfordringer

På grunn av den demografiske utviklingen i vårt samfunn er det nødvendig å spørre hvordan man skal gi flere eldre pasienter med psykiske lidelser god kvalitet på behandlingen. Ifølge Statistisk sentralbyrås beregning av befolkningsveksten de neste 40 årene vil antall eldre i Norge over 67 år øke fra 620 000 (2009) til 1 533 000 (2050) (4). *Nasjonal helseplan (2007–2010)* peker på de betydelige utfordringene som ligger foran oss, med en økende andel gamle pasienter som henvises til spesialisthelsetjenesten (5). I dokumentet *Respekt og kvalitet* fra 2007 (6) reises spørsmålet om det finnes et underforbruk av psykiatriske tjenester blant eldre. Vi trenger åpenbart mer kunnskap om dette.

En bedre alderspsykiatrisk tjeneste

For å bedre kvaliteten på de alderspsykiatriske spesialisthelsetjenestene har de alderspsykiatriske avdelingene ved Oslo universitetssykehus, Akershus universitetssykehus, Diakonhjemmet Sykehus og NKS Grefsenlia sammen med Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse i fellesskap etablert Viken alderspsykiatriske forskningsnettverk (VAF).

Nettverket ønsker å bidra til bedre standarder for diagnostikk og behandling av alderspsykiatriske pasienter. Det er opp-

rettet et kvalitetsregister med standardiserte data fra pasienter som behandles i avdelingene tilknyttet nettverket. Kvalitetsregister i alderspsykiatrien (KVALAP) startet datainnsamlingen i april 2011. Per desember 2012 er det registrert data fra 230 pasienter. Hovedmålet er å kvalitetssikre undersøkelsesprosedyrer, behandling, tjenestetilbud og omsorg for alderspsykiatriske pasienter. Samtidig kan registeret danne grunnlag for forskning.

Kvalitetsregisteret

Organisering

Viken alderspsykiatriske forskningsnettverk er organisert med et styre, en tverrfaglig referansegruppe og et sekretariat. Standardisert datasett fylles ut av personalet på deltakende enheter. Hver enhet har en

«De eldre, med sine spesielle problemer, er knapt nok nevnt»

lokal koordinator. De samles jevnlig for å diskutere felles utfordringer og suksesskriterier. Hver avdeling og enhet får rapporter de kan bruke lokalt i eget kvalitetsarbeid.

Innhold

Registeret inneholder opplysninger som innhentes ved ordinær utredning og behandling. Dette omfatter blant annet:

- Alder, kjønn, utdanningsnivå, sivilstand, bosituasjon og bistand fra pårørende
- Komorbide sykdommer, legemiddel-anamnese
- Hukommelsesfunksjon, psykisk helse, evne til å klare seg i dagliglivet slik pårørende ser det, samt pårørendes forståelse av egen rolle
- Testresultater
- Legeundersøkelse
- Diagnoser
- Tilbud fra primærhelsetjenesten før og etter tilbud i alderspsykiatrien
- Eventuelle reinnleggelser/nye behandlinger i alderspsykiatrien

Det helhetlige perspektivet er karakteristisk for fagområdet, og vi mener en omfattende kartlegging er nødvendig for å fange opp

kompleksiteten hos disse pasientene og få et grunnlag for å vurdere hva som er best utredning og behandling.

Ved å registrere opplysninger om pasientene gjennom flere innleggelser og polikliniske behandlingsserier vil vi få mulighet til å følge pasienter over tid. Tilbudet i første-linjen registreres ved oppstart og avslutning av hver kontakt med alderspsykiatrisk avdeling, men ikke mellom kontaktene.

Etiske spørsmål og godkjenninger

Pasienter med samtykkekompetanse gir informert samtykke til deltakelse. Helse- og omsorgsdepartementet har innvilget dispensasjon fra taushetsplikten for pasienter med manglende samtykkekompetanse. Alderspsykiatriske pasienter, og særlig de med manglende samtykkekompetanse, er en sårbar gruppe. De er avhengige av at helsepersonell og pårørende handler til deres beste for å sikres et godt behandlingstilbud. Gjennom dispensasjon fra taushetsplikten sikrer vi at det ikke blir et gap mellom kunnskapsgrunnlaget for dem med samtykkekompetanse og dem uten. Registeret er tilrådd av Norsk samfunnsviten-skapelig datatjeneste – Personvernombudet for forskning og har fått konsesjon fra Datatilsynet. Ved melding til De nasjonale forskningsetiske komiteer ble det avklart at de kun ønsker melding hvis det startes forskningsprosjekter med basis i registeret.

Økonomi

Registeret har mottatt støtte fra Kvalitets-sikringsfondet i Den norske legeforening. I tillegg betaler de deltakende avdelingene en årlig medlemsandel.

Mer informasjon

Pasienter, pårørende, helsepersonell eller andre interesserte kan finne oppdatert informasjon på våre nettsider (7).

Forfatterne ønsker å takke styret i Viken alderspsykiatriske forskningsnettverk: Avdelingssjef Bodil McPherson, Oslo universitetssykehus; avdelingssjef Terje Røst, Akershus universitetssykehus; avdelingssjef/avdelingsoverlege Bernhard Lorentzen, Diakonhjemmet Sykehus; psykolog Marianne Skar, NKS Grefsenlia AS.

Kari Midtbø Kristiansen
kari.kristiansen@diakonsyk.no
Knut Engedal

>>>

Kari Midtbø Kristiansen (f. 1968) er sykepleier med mastergrad i helsefagvitenskap og utdanning i pedagogikk og psykologi. Hun arbeider ved Alderspsykiatrisk avdeling, Diakonhjemmet Sykehus og er administrativ leder av Viken alderspsykiatriske forskningsnettverk og fagkonsulent i Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse.

Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Viken alderspsykiatriske forskningsnettverk har fra Legeforeningens fond for kvalitet og pasientsikkerhet mottatt midler over tre år til drift.

Knut Engedal (f. 1946) er dr. med. og spesialist i psykiatri. Han er forskningsleder i Viken alderspsykiatriske forskningsnettverk, fag- og forskningssjef ved Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse og professor ved Institutt for klinisk medisin, Universitet i Oslo.

Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Viken alderspsykiatriske forskningsnettverk har fra Legeforeningens fond for kvalitet og pasientsikkerhet mottatt midler over tre år til drift.

Litteratur

1. Engedal K, Nordberg E, Moksnes KM et al. Alderspsykiatri – et fagfelt som finner sin plass. Tidsskr Nor Lægeforen 1997; 117: 3681–3.
2. Helsedirektoratet. Nasjonale retningslinjer for diagnostisering og behandling av voksne med depresjon i primær- og spesialisthelsetjenesten. www.helsedirektoratet.no/publikasjoner/nasjonale-retningslinjer-for-diagnostisering-og-behandling-av-voksne-med-depresjon-i-primær-og-spesialisthelsetjenesten/Sider/default.aspx (12.3.2013).
3. Mykletun A, Knudsen AK. Psykiske lidelser i Norge: et folkehelseperspektiv. Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt, 2009.
4. Statistisk sentralbyrå. Befolkning. www.ssb.no/emner/02/03/folkfram/tab-2009-06-11-03.html (12.3.2013).
5. St.prp. nr. 1 (2006–2007) kap. 6 Nasjonal Helseplan 2007–2010. [www.regjeringen.no/upload/HOD/Vedlegg/Nasjonal_helseplan_Sartrykk\[1\].pdf](http://www.regjeringen.no/upload/HOD/Vedlegg/Nasjonal_helseplan_Sartrykk[1].pdf) (12.3.2013).
6. Helsedirektoratet. Respekt og kvalitet. IS 1498/2007. www.helsedirektoratet.no/publikasjoner/respekt-og-kvalitet-rapport-om-styrking-av-spesialisthelsetjenester-for-eldre/Publikasjoner/respekt-og-kvalitet-rapport-om-styrking-av-spesialisthelsetjenester-for-eldre.pdf (12.3.2013).
7. Viken alderspsykiatriske forskningsnettverk. www.diakonsyk.no/VAF/ (21.2.2013).

Mottatt 11.1. 2013, første revisjon innsendt 13.2. 2013, godkjent 11.3. 2013. Medisinsk redaktør Vegard Bruun Wyller.

Engelsk oversettelse på www.tidsskriftet.no

Publisert først på nett